

Sygn. akt I Ca 215/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Andrzej Kordowski
Sędziowie:	SSO Wiesława Kozikowska (spr.) SSO Włodzimierz Wójcicki
Protokolant:	Katarzyna Milewska

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2013 r. w Łomży

na rozprawie

sprawy z powództwa P. G.

przeciwko Spółdzielni (...) w G.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Łomży VIII Zamiejscowy Wydział Cywilny w G.

z dnia 14 maja 2013 r., sygn. akt VIII C 71/13

1. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 w ten sposób, że zasądza od pozwanej Spółdzielni (...) w G. na rzecz powoda P. G. kwotę 27.563,11 zł (dwadzieścia siedem tysięcy pięćset sześćdziesiąt trzy złote jednaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi:

- od kwoty 7.889,99 zł (siedem tysięcy osiemset osiemdziesiąt dziewięć złotych dziewięćdziesiąt dziewięć groszy) od dnia 1 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 7.793,26 zł (siedem tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt trzy złote dwadzieścia sześć groszy) od dnia 31 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 11.879,86 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemdziesiąt dziewięć złotych osiemdziesiąt sześć groszy) od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia zapłaty;

b) w punkcie 2 w ten sposób, że zasądza od pozwanej Spółdzielni (...) w G. na rzecz powoda P. G. kwotę 3.796 zł (trzy tysiące siedemset dziewięćdziesiąt sześć złotych) tytułem kosztów procesu;

2. zasądza od pozwanej Spółdzielni (...) w G. na rzecz powoda P. G. kwotę 2.713 zł (dwa tysiące siedemset trzynaście złotych) tytułem kosztów instancji odwoławczej.

Sygn. akt I Ca 215/13

UZASADNIENIE

Powód P. G. wniósł o zasądzenie od pozwanej Spółdzielni (...) w G. na jego rzecz kwoty 27.563,11 zł wraz z odsetkami ustawowymi:

- od kwoty 7.889,99 zł od dnia 1 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 7.793,26 zł od dnia 31 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 11.879,86 zł od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia zapłaty.

Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Z uzasadnienia pozwu wynika, iż roszczenie powoda dotyczy niewypłaconych mu przez pozwaną należności z tytułu dopłaty za kontraktację mleka za październik, listopad i grudzień 2010 r. oraz z tytułu dopłaty do ceny (wyrównania ceny) mleka za grudzień 2010 r.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 30 kwietnia 2012 r. sygn. akt I Nc 141/12 Sąd Rejonowy w Łomży Zamiejskowy Wydział Cywilny w G. powództwo uwzględnił w całości (k. 95).

W sprzeciwie od tego nakazu pozwana Spółdzielnia (...) w G. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 14 maja 2013 r. sygn. akt VIII C 71/13 Sąd Rejonowy w Łomży Zamiejskowy Wydział Cywilny w G. powództwo oddalił (pkt I) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

Powyższe orzeczenie zostało oparte o następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

W dniu 31 stycznia 2006 r. pomiędzy Spółdzielnią (...) w G. a P. G., będącym członkiem tej Spółdzielni, została zawarta umowa kontraktacyjna na dostawę mleka nr (...).

Zgodnie z § 4 ust. 4 i 5 umowy kontraktacyjnej pozwana zobowiązała się do wyliczenia zapłaty za mleko zgodnie z oceną jakościową według aktualnie obowiązującego cennika przy uwzględnieniu innych uchwał organów Spółdzielni dotyczących warunków współpracy oraz zapłaty za mleko zgodnie z pkt 4 ust. 2 i w terminie określonym w pkt 5 § 2 umowy z uwzględnieniem pkt 6 § 2 umowy (§ 4 pkt 4 i 5 umowy). W myśl § 2 pkt 4 umowy podstawą wyliczenia zapłaty za sprzedane mleko był aktualnie obowiązujący cennik ustalony przez Spółdzielnię. Dodatkowo wprowadzono dopłatę 2 groszy do ceny każdego sprzedanego do Spółdzielni litra mleka według aktualnie obowiązującego cennika z tytułu spełnienia obu warunków: zawarcia wieloletniej umowy kontraktacyjnej na dostawę mleka, prowadzenia oceny stada w Krajowym Centrum (...). Zapłata za sprzedane mleko odbywała się za okresy miesięczne na rachunek bankowy powoda do 30 dni od zakończenia miesiąca rozliczeniowego, w którym realizowane były dostawy.

Zgodnie z § 8 umowy każda ze stron miała prawo rozwiązać umowę za wypowiedzeniem ze skutkiem na koniec danego roku kalendarzowego, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu zostało doręczone drugiej stronie z zastrzeżeniem, iż doręczenie wypowiedzenia nie może nastąpić później, niż do dnia 30 września danego roku kalendarzowego.

Zgodnie z § 46 pkt 10 Statutu, na podstawie którego działa pozwana, Zarząd Spółdzielni podejmuje decyzję w sprawach ustalania cennika skupu mleka. W dniu 28 września 2010 r. powód złożył pisemne oświadczenie o wypowiedzeniu łączącej go z pozwaną umowy ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2010 r. informując jednocześnie o rezygnacji z

członkostwa w Spółdzielni. Na koniec 2010 r. umowy z pozwaną wypowiedziało około 130 dostawców mleka, co oznaczało mniejsze dostawy mleka o około 30 ml litrów rocznie i groziło zamknięciem jednego lub dwóch zakładów, a w konsekwencji stanowiło zagrożenie dla kondycji finansowej Spółdzielni.

Przez cały czas obowiązywania umowy cennik ustalany każdorazowo w drodze uchwały Zarządu pod koniec miesiąca, gdy był już znany wynik finansowy za poprzedni miesiąc. Między innymi wynik ten warunkował wysokość cen za 1 litr dostarczanego mleka. Na cenę tą składały się m. in. - zmieniające się na przestrzeni lat dopłaty ilościowe i jakościowe.

Uchwałą Zarządu Spółdzielni nr (...) /2007 ustalono, że dopłaty ilościowe dla dostawców dostarczających miesięcznie powyżej 40.000 litrów mleka wynoszą 0,24 zł za litr. Uchwałą nr 2/2008 od dnia 01 stycznia 2008 r. dopłaty te podwyższono do 0,31 zł za litr. Od 25 października 2008 r. dopłaty ilościowe ustalono w ten sposób, że dla dostawców dostarczających powyżej 30.000 litrów mleka miesięcznie przewidziano dopłatę 0,24 zł do każdego litra. Kolejnymi uchwałami w roku 2009 dopłatę tą ustalono na 0,26 zł za litr.

Uchwałą Zarządu Spółdzielni nr (...) /2010 od dnia 1 sierpnia 2010 r. wysokość dopłat jakościowych do każdego litra mleka ustalono dla każdego dostawcy tzw. Klasa E. na 0,25 zł, a dopłaty ilościowe dla dostawców dostarczających miesięcznie powyżej 30.000 litrów - 0,31 zł. Dopłatę za kontraktację mleka ustalono na 0,05 zł do każdego litra, dopłatę wynikającą z umowy kontraktacyjnej - na 0,02 zł, dopłatę za kontrolę użytkowości mlecznej - 0,02 zł, dopłata w wysokości 0,13 zł.

W dniu 6 października 2010 r. Zarząd Spółdzielni podjął Uchwałę nr 563/2010 dotyczącą ustalenia ceny za mleko ze skupu od dnia 1 października 2010 r. Zgodnie z jej treścią: nie zmieniono wysokości zapłaty za skład chemiczny mleka, zmniejszono dopłatę jakościową do każdego litra mleka dla każdego dostawcy tzw. Klasa E. z 0,25 zł na 0,15 zł, zmniejszono wysokość dopłat ilościowych dla każdej z grup dostawców o 0,10 zł/l, dopłatę za kontraktację mleka przewidziano w wysokości 0,02 zł do każdego litra w miejsce dotychczasowych 0,05 zł oraz wprowadzono nową, nie przysługującą w okresie wypowiedzenia, dopłatę za pisemną umowę na kontraktację mleka, w wysokości 0,38 zł/l, bez zmian pozostawiono wysokość dopłaty za kontrolę użytkowości mlecznej (0,02 zł/l). Uchwała ta została doręczona P. G. po dniu 20 października 2010 r. Uchwałą nr 576/2010 dopłatę z tytułu pisemnej umowy kontraktacji zwiększono z 0,38 zł do 0,43 zł.

Cenniki te ustalono w reakcji na masowe odejścia największych dostawców mleka. Zmiany w cenniku za październik 2010 r. miały promować rolników dostarczających mniejsze ilości mleka do Spółdzielni - chodziło o przywiązanie mniejszych dostawców do Spółdzielni większymi cenami za dostarczane przez nich mleko. Zawieszenie potrażeń za koszt transportu miało także przyciągnąć do Spółdzielni rolników z odległych terenów.

W Spółdzielni zwyczajowo wypłacane były dostawcom mleka tzw. premie świąteczne. Wypłacano je w formie dopłaty za każdy litr mleka dostarczony w miesiącu grudniu. Wysokość tych dopłat zależała od sytuacji finansowej Spółdzielni i ustalana była każdorazowo przez Zarząd w drodze uchwały. W dniu 23 grudnia 2010 r. Zarząd SM (...) w G. podjął uchwałę nr 723/2010, w której ustalił jednorazową dopłatę netto do ceny mleka za grudzień 2010 r., w tym dla członków Spółdzielni dostarczających mleko nieprzerwanie od 01 stycznia 2010 r. do 10 stycznia 2011 r. w kwocie 0,20 zł do każdego litra mleka sprzedanego Spółdzielni w grudniu 2010 r. Uchwała stanowiła, że dopłata nie przysługuje dostawcom, którzy na dzień 10 stycznia 2011 r. nie sprzedają mleka do Spółdzielni lub nie są członkami Spółdzielni albo których w tej dacie nie łączy ze Spółdzielnią pisemna umowa kontraktacyjna, ewentualnie umowa taka została wypowiedziana przez którąkolwiek ze stron. Odpis powyższej uchwały P. G. otrzymał pod koniec grudnia 2010 r.

W październiku 2010 r. P. G. dostarczył do SM (...) w (...) 003 litrów mleka, w listopadzie 17.629 litrów, w grudniu 18.732 litrów. Pozwana zapłaciła powodowi za dostarczone przez niego mleko: za październik 2010 r. - 17.290,21 zł, za listopad 2010 r. - 17.047,63 zł, za grudzień 2010 r. - 17.880,02 zł.

Cena za mleko dostarczone przez P. G. w miesiącach październik - grudzień 2010r. została ustalona przy uwzględnieniu nowych stawek dopłat ilościowych i jakościowych, nie uwzględniając dopłat za kontraktację mleka (0,43 zł/l za trzy miesiące) oraz tzw. premii świątecznej (0,20 zł/l za grudzień 2010 r.).

W dniu 10 stycznia 2011 r. P. G. nie dostarczał mleka do Spółdzielni i w dacie tej nie był już jej członkiem.

P. G. wystawił fakturę VAT, w której naliczył należności przy uwzględnieniu dopłaty za pisemną umowę kontraktacji w stawce 0,43 zł za każdy litr mleka oraz dopłatę świąteczną za grudzień 2010 r. w stawce 0,20 zł za każdy litr mleka. Wystawioną przez powoda fakturę Spółdzielnia uznała i wypłaciła w części bez uwzględnienia przyjętych przez Zarząd wskazanych wyżej podwyżek.

Sąd Rejonowy uznał, że łącząca strony umowa nie jest umową kontraktacyjną w rozumieniu przepisów art. 613 k.c. z uwagi na to, iż nie zawarto w niej postanowień dotyczących ilości zakontraktowanego mleka, co jest elementem przedmiotowo istotnym umowy kontraktacji. Z tej przyczyny umowa stron została zakwalifikowana przez Sąd jako umowa nienazwana, zawierana zgodnie z wyrażoną w art. 353¹ k.c. zasadą swobody umów.

Sąd I instancji wskazał, iż powód, składając deklarację członkowską i wstępując w poczet członków Spółdzielni zobowiązał się także do przestrzegania obowiązującego w tej Spółdzielni (...). Art. 1 § 1 prawa spółdzielczego stanowi bowiem, że spółdzielnia jest zrzeszeniem dobrowolnym i z aktu przystąpienia do spółdzielni wynika zgoda na przyjęcie zarówno ustawowych, jak i umownych, statutowych uwarunkowań funkcjonowania spółdzielni. Zdaniem Sądu z powyższego wynika, że Zarząd pozwanej spółdzielni miał prawo do ustalania cennika za mleko i nie naruszył w ten sposób wyrażonej w art. 353¹ k.c. zasady swobodnego układania stosunku prawnego. Tym samym § 2 ust. 4 łączącej strony umowy nie jest sprzeczny z zasadami współzycia społecznego.

Sąd Rejonowy podkreślił, iż powód, będąc członkiem Spółdzielni, godził się z zapisem zawartym w § 46 pkt 10 Statutu, zgodnie z którym do kompetencji Zarządu należy ustalanie cennika skupu mleka. Zgodnie zaś z art. 18 § 5 pkt 1 u. pr. sp. członkowie spółdzielni mają obowiązek przestrzegania Statutu Spółdzielni. W § 2 ust. 4 umowy jej strony ustaliły, że podstawą naliczania zapłaty za sprzedane mleko jest aktualnie obowiązujący cennik ustalony przez Spółdzielnię. Oznacza to, że powód dwukrotnie - przy okazji udzielania zgody na brzmienie Statutu przy przystąpieniu do Spółdzielni oraz przy podpisywaniu umowy w dniu 31 stycznia 2006 r. - zgodził się na sposób ustalania cen za dostarczone przez niego do pozwanej Spółdzielni mleko.

Sąd Rejonowy ocenił jako nieuzasadniony zarzut powoda, że zapis umowy stanowiący, iż ceny mleka w pozwanej Spółdzielni są ustalane przez nią jednostronnie, jest sprzeczny z zasadami współzycia społecznego. Zapis ten wynika bowiem z zaakceptowanego przez powoda Statutu, w którym uwzględniono specyfikę łączącej strony umowy na dostawę mleka. Jest to umowa długoterminowa, a powód jest członkiem pozwanej Spółdzielni od grudnia 2004 r. W ocenie Sądu I instancji kwestionowany przez powoda zapis § 2 ust. 4 umowy łączącej strony nie narusza żadnej zasady współzycia społecznego. Miał na celu realizację przez Zarząd w stosunku do dostawców jego statutowych kompetencji do ustalania ceny mleka, na co powód dobrowolnie wyraził zgodę przystępując do spółdzielni. Sąd ocenił jako nietrafny także zarzut naruszenia art. 18 ust. 1 prawa spółdzielczego przez uchwalenie cenników, w których dopłaty za pisemną umowę na kontraktację mleka nie przysługują członkom będącym w okresie wypowiedzenia. Zdaniem Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie nie naruszono zasady równości praw członków Spółdzielni. Kwestionowane uchwały nr 563/2010 oraz 576/2010 przewidywały takie same ceny za mleko dla wszystkich członków pozwanej Spółdzielni, którzy znajdują się w okresie wypowiedzenia.

Roszczenie o przewidzianą w uchwale z dnia 23 grudnia 2010 r. nr (...), tzw. premię świąteczną Sąd I instancji uznał za nieuzasadnione wobec nie spełnienia przez powoda warunków przewidzianych przez Zarząd. Nie podzielił argumentacji powoda, że premia ta jest „swoistym udziałem w zysku - nadwyżce bilansowej”. Wskazał, że zgodnie z § 61 Statutu Spółdzielni nadwyżka bilansowa podlega podziałowi na podstawie uchwał Zebrania Przedstawicieli, a § 62 Statutu określa zasady i sposób jej wykorzystania. Uchwała z 23 grudnia 2010 r. została natomiast podjęta przez Zarząd w ramach realizacji jego statutowych zadań i kompetencji do ustalania cennika skupu mleka. Sąd Rejonowy podniósł,

iż kompetencja Zarządu nie oznacza uprawnienia do ustalania ceny w sposób zupełnie dowolny. Uchwała taka, jak każda czynność prawna, może być zaskarżona do sądu z powodu jej niezgodności z prawem lub zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Sąd uznał, iż w sprawie strona powodowa nie wykazała, że uchwała nr 723/2010 jest sprzeczna ze wskazywanymi przez powoda zasadami współzycia społecznego. Stanowi ona wyraz racjonalnej polityki Zarządu Spółdzielni, w tym zachęcenia producentów mleka do kontynuowania współpracy ze Spółdzielnią. W sytuacji, gdy powód wypowiedział łączącą go z pozwaną umowę oraz członkostwo w Spółdzielni, nie mógł go dotyczyć zapisany w uchwale cel jej podjęcia. Sąd nie podzielił również argumentu powoda, że uchwała była formą represji za jego odejście ze Spółdzielni. Podobne uchwały zostały bowiem podjęte również w 2006 r. i 2009 r.

Zdaniem Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie rozważenia wymagało również, czy cennik ustalony w uchwale 563/2010 powinien dotyczyć powoda od daty ustalonej w tejże uchwale, czy też od daty doręczenia uchwały powodowi, tj. po 20 października 2010 r. W ocenie Sądu ustalenie obowiązywania cennika z datą wsteczną jest zgodne z prawem.

Sąd I instancji stwierdził, iż Spółdzielnia, podejmując uchwałę 563/2010 działała na podstawie ustaw i statutu, a sama uchwała dotyczyła postanowień umownych, a nie regulacji ustawowych.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Rejonowy roszczenie powoda jako bezzasadne oddalił.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, obciążając nimi stronę powodową.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód P. G., zaskarżając wyrok w całości. Skarżący zarzucił temu wyrokowi naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. Art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 18 § 1 i § 7 ustawy Prawo spółdzielcze poprzez ich niewłaściwą wykładnię, a jednocześnie brak oceny postanowień „umowy kontraktacji” łączącej strony oraz postanowień Statutu Spółdzielni (...) w G., a w szczególności § 17 Statutu Spółdzielni, skutkującą uznaniem za ważny zapis, że „dopłata za pisemną umowę na kontraktację mleka nie przysługuje w okresie jej wypowiedzenia”, oraz zapis „dopłata nie przysługuje dostawcom którzy na dzień 10.01.2011 r. nie sprzedają mleka do Spółdzielni (...)”, a co za tym idzie przyjęcia za ważną zmianę umowy dokonaną jednostronnie przez pozwaną w cenniku ustalonym w formie uchwał Zarządu Spółdzielni w drodze wprowadzenia w niej ww. zapisów;

2. Art. 353¹ k.c. w zw. z art. 354 § 1 k.c. poprzez niezastosowanie drugiego z tych przepisów i pominięcie, iż powód wykonał ciężące na nim zobowiązanie (dostarczył do końca 2010 roku całość wyprodukowanego przez siebie mleka) nie uzyskując w zamian ekwiwalentu w postaci należnego mu wynagrodzenia ukształtowanego cennikami Zarządu Spółdzielni, ujętymi w uchwałach nr 563/2010, nr (...) oraz nr (...), statuujących wynagrodzenie za mleko (bez różnicowania dostawców);

3. Art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną wykładnię zapisów łączącej strony umowy, w szczególności § 2 ust. 4 i § 4 ust. 4 umowy, § 46 pkt 10 Statutu Spółdzielni (...) „M.” w G. oraz § 5 pkt 20 Regulaminu pracy Zarządu Spółdzielni (...) „M.” w G. polegającą na przyjęciu oceny, że uchwalenie cennika skupu mleka przez Zarząd Spółdzielni może pociągać za sobą zmianę umowy w szerszym zakresie niż wynika to z uprawnień Zarządu wynikających z powołanych wyżej zapisów Statutu Spółdzielni i Regulaminu pracy Zarządu Spółdzielni.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania za drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja powoda jest zasadna i zasługuje w całości na uwzględnienie.

Istota sporu w niniejszej sprawie koncentruje się wokół zasad ustalania zapłaty za dostarczone mleko. Zarzuty apelacji sprowadzają się w istocie do kwestionowania samej możliwości różnicowania zasad wypłaty dopłat w zależności od tego, czy członek Spółdzielni znajduje się w okresie wypowiedzenia umowy i członkostwa.

Analiza postanowień umowy łączącej strony wskazuje, iż kwestia zapłaty za dostawę mleka została uregulowana przez strony w sposób nie w pełni precyzyjny. Zgodnie treścią § 2 ust. 4 zd. 1 umowy, podstawą do wyliczenia zapłaty za sprzedane mleko jest aktualnie obowiązujący cennik ustalony przez kontraktującego (pозwaną). W tym zakresie umowa nawiązuje do unormowań Statutu Spółdzielni (...) w G., który w § 46 ust. 1 pkt 10 powierza Zarządowi Spółdzielni kompetencję w zakresie ustalania cennika skupu mleka, co następuje, zgodnie z § 44 ust. 2 i 3 Statutu oraz § 5 ust. 1 pkt 20 i § 7 Regulaminu pracy Zarządu SM, w drodze podjęcia stosownych uchwał (k. 73-90). Należy zauważyć, iż brak precyzji postanowień umownych w zakresie zapłaty za mleko wynika m.in. z faktu, że w powszechnym obrocie cennik skupu danego surowca jest zwykle zestawieniem stawek za dostarczoną jednostkę tego surowca, których wysokość warunkowana jest z kolei określonymi parametrami jakościowymi. Na gruncie niniejszej sprawy funkcję tak rozumianego cennika spełnia tabela określająca cenę litra mleka w zależności od jego składu chemicznego. Kształtujące ostateczną cenę skupu mleka dopłaty stanowią, jak sama nazwa wskazuje, zapłatę dodatkową. Zgodnie z uchwałą („cennikiem”) rolnikowi przysługuje dopłata jakościowa (za klasę mleka - ekstra), dopłaty ilościowe, dopłata wynikająca z umowy kontraktacyjnej, dopłata za pisemną umowę kontraktacji mleka oraz dopłata za kontrolę użytkowości mlecznej. W dniu 1 sierpnia 2010 r. obowiązywała również dopłata do każdego litra sprzedanego mleka w Spółdzielni (uchwała nr 426/2010). Sposób wprowadzenia tych dopłat nie jest jednolity. Jedne mają charakter postanowień stricte umownych, inne zaś funkcjonują jedynie w „cenniku”. W umowie stron uregulowane zostały wyraźnie tylko dwie dopłaty: dopłata wynikająca z umowy kontraktacyjnej wynosząca 0,02 zł za litr mleka (§ 2 ust. 4 zd. 2 umowy) oraz dopłata za kontrolę użytkowości mlecznej wynosząca 0,02 zł za litr mleka (wprowadzona na podstawie aneksu do umowy). Poza regulacją umowną znalazła się m.in. sporna dopłata za pisemną umowę kontraktacji mleka. Nie stanowi ona nowego rodzaju dopłaty. Dotychczas wynosiła 0,05 zł za litr mleka (uchwała nr 426/2010). Nowa stawka opłaty wynosząca 0,43 zł/l jest efektem obniżenia stawki dopłaty jakościowej (o 0,10 zł), dopłaty ilościowej (o 0,10 zł w każdym przedziale ilościowym), zlikwidowania dopłaty do każdego litra sprzedanego mleka w Spółdzielni (0,13 zł) oraz dodatkowego jej podwyższenia o 0,05 zł/l (uchwała nr 563/2010 i uchwała nr 576/2010). Reasumując, stawka dopłaty za pisemną umowę kontraktacji mleka jest wynikiem niejako zbilansowania kilku dopłat dotychczasowych (0,38 zł) i następnie podwyżki o 0,05 zł.

Niezależnie jednak od faktu braku precyzyjnego uregulowania zasad określania końcowej ceny skupu mleka, nie budzi wątpliwości okoliczność, że na podstawie § 2 ust. 4 umowy w zw. z w § 46 ust. 1 pkt 10 Statutu, Zarząd Spółdzielni miał prawo do jednostronnego kształtowania ceny skupu mleka oraz do ustalania rodzajów i wysokości dopłat. Działanie to musiało jednak uwzględniać obowiązujące regulacje ustawowe i statutowe, a przede wszystkim wyrażoną w nich zasadę równości wszystkich członków Spółdzielni (art. 18 Prawa spółdzielczego oraz § 8 Statutu). Zarówno wskazane w ustawie, jak i w unormowaniach statutowych, prawa członkowskie wymienione są przykładowo, są to bowiem katalogi o charakterze otwartym. Wynika to z brzmienia art. 18 § 4 i art. 18 § 6 Prawa spółdzielczego oraz z § 8 Statutu (... Członek spółdzielni ma „w szczególności” prawo ...). W doktrynie i orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że prawa wynikające ze stosunku członkostwa dzielą się na prawa o charakterze niemajątkowym (organizacyjnym) i majątkowym. Przykłady praw majątkowych są zawarte w art. 18 § 2 pkt 5-6 Prawa spółdzielczego i dotyczą udziału w nadwyżce bilansowej oraz świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności. Katalog tych praw został rozszerzony w Statucie o prawo do uzyskania wyższych cen za surowiec na zasadach określonych przez Zarząd Spółdzielni (§ 8 pkt 7). W doktrynie i judykaturze rozróżnia się także bezwzględną (absolutną) i względną równość członków spółdzielni. Przejawem obowiązywania równości bezwzględnej jest zwłaszcza zasada „jeden członek - jeden głos”, zgodnie z którą każdy członek ma jeden głos bez względu na liczbę posiadanych udziałów. Jeśli chodzi o prawa majątkowe, w szczególności wyżej wymienione, bezwzględną zasadę równości wyłączono w odniesieniu do

podziału nadwyżki bilansowej. W przeciwnym razie oznaczałoby to bowiem, że nadwyżka byłaby dzielona między członków spółdzielni bez uwzględnienia wniesionych przez nich udziałów lub osobistej ich działalności, co byłoby rozwiązaniem niesprawiedliwym i niesłusznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2007 r., V CSK 125/2007, OSNC 2008/2/38). W niniejszej sprawie, w zakresie dopłat za kontraktację mleka, chodziło jednak o świadczenie wynikające ze statutowej działalności Spółdzielni, którą jest przede wszystkim prowadzenie wspólnej działalności gospodarczej (głównie w zakresie skupu i przetwórstwa mleka) w interesie swoich członków (§ 2 ust. 1 Statutu). W doktrynie (por. Krzysztof Korus w Komentarzu do art. 18 ustawy Prawo Spółdzielcze - System Informacji Prawnej Lex), wskazuje się, że, uwzględniając zasadę równości praw spółdzielców, jeśli spółdzielcy nie są w zakresie korzystania ze świadczeń spółdzielni traktowani tak samo w takich samych okolicznościach, spółdzielca ma roszczenie o zrównanie przysługujących mu świadczeń ze strony spółdzielni ze świadczeniami należnymi innym członkom spółdzielni w takich samych okolicznościach. Dlatego w sytuacji, gdy Spółdzielnia prowadzi działalność gospodarczą na zasadach rachunku ekonomicznego, przy zapewnieniu korzyści swoim członkom (art. 67 Prawa spółdzielczego i § 53 Statutu), a każdemu członkowi przysługuje takie samo prawo do korzystania ze świadczeń spółdzielni, prawu temu, jak każdemu prawu podmiotowemu należy udzielić ochrony (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1995 r., I CRN 63/95, LEX nr 50592). Ochrona ta w przypadku osób, które zawarły pisemną umowę kontraktacji (a zatem zrealizowały cel, dla którego dopłata została ustanowiona) winna mieć co do zasady charakter bezwzględny. Element względności dotyczy jedynie kwoty dopłaty, która uzależniona jest od ilości dostarczonego surowca. Postanowienie, zgodnie z którym dopłata za pisemną umowę na kontraktację mleka nie przysługuje w okresie wypowiedzenia, narusza zasadę równości, bowiem nie polega na opisanych wyżej kryteriach. Wniosek przeciwny, wyrażony przez Sąd I instancji, opiera się na błędnym odniesieniu się do sytuacji wszystkich osób, które wypowiedziały członkostwo w Spółdzielni (w tym zakresie uchwała „w równym zakresie” pozbawia dopłaty wszystkie osoby znajdujące się w grupie osób, które wypowiedziały stosunek członkostwa) zamiast do zestawienia sytuacji tych osób z sytuacją innych członków Spółdzielni. Konieczność takiego zestawienia wynika z faktu, iż w okresie wypowiedzenia stosunek umowny, a także stosunek członkostwa w Spółdzielni nadal trwa (por. § 16 i 17 Statutu). Ani prawo spółdzielcze, ani statut, nie wprowadzają też osobnych kategorii członka spółdzielni i członka spółdzielni w okresie wypowiedzenia członkostwa bądź umowy kontraktacyjnej.

Należy zatem stwierdzić, iż jednostronne pozbawienie osób, będących w okresie wypowiedzenia członkostwa w Spółdzielni, dopłaty za kontraktację, jako dokonane z naruszeniem zasad prawa spółdzielczego i postanowień statutu nie wywołuje w stosunku do tych osób zamierzonych przez Spółdzielnię skutków prawnych. W rezultacie, za każdy miesiąc przypadający w okresie wypowiedzenia, powodowi (tak jak pozostałym członkom Spółdzielni) należy się dopłata w wysokości stanowiącej iloczyn stawki 0,43 zł oraz ilości dostarczonego w tym okresie mleka. Dodatkowym argumentem na poparcie tej tezy są wcześniejsze działania stron umowy. Mianowicie w przypadku dopłaty za kontrolę użytkowości mlecznej, zasady wstrzymania tej dopłaty w związku ze złożeniem wypowiedzenia zostały wyraźnie określone na drodze umowy, nie zaś w trybie jednostronnego ustalenia. W tych okolicznościach oraz wobec faktu, że podobne rozwiązanie nie było wcześniej stosowane, zgodzić się trzeba z powodem, że sporna treść uchwały nr 563/2010 i następnie uchwały nr 576/2010, stanowiła swego rodzaju sankcję za wystąpienie ze Spółdzielni.

Jej wprowadzenie nastąpiło także z naruszeniem zasady lojalności kontraktowej, która zabrania wprowadzania jednostronnych zmian, niekorzystnie kształtujących sytuację strony umowy, która nie narusza jej postanowień. Nie sprzeciwia się dokonaniu takiej oceny okoliczność, że w umowie wprost przewidziano stosowanie „cennika ustalanego przez Kontraktującego”. Przyznane w umowie uprawnienie do jednostronnego ustalania cennika za dostarczone mleko, nie jest blankietowe i nie oznacza zezwolenia na dowolne jego kształtowanie. Granice swobody działania Zarządu Spółdzielni wyznaczają regulacje ustawowe i statutowe. Powód złożył oświadczenie o wypowiedzeniu umowy z zachowaniem trybu i terminu uregulowanych w § 8 pkt 1. Miał zatem prawo oczekiwać, że w odróżnieniu od osób, które „zerwały warunki umowy” (§8 pkt. 2), nie dotkną go w okresie wypowiedzenia żadne zmiany, które ukształtują jego sytuację mniej korzystnie na tle pozostałych członków spółdzielni. Ani umowa, ani wiążące go jako członka spółdzielni akty prawa wewnętrznego, nie dawały zarządowi Spółdzielni takiego uprawnienia.

Jeśli zaś chodzi o tzw. „premię świąteczną”, uregulowaną uchwałą nr 723/2010, to wiązać ją należy z uprawnieniem członka Spółdzielni do uzyskania wyższej ceny za surowiec (§ 8 pkt 7 Statutu) na drodze wyrównania ceny mleka za ostatni miesiąc roku 2010, o którym jest mowa w § 5 ust. 1 pkt 20 Regulaminu pracy Zarządu SM. Zasadę wypłaty tych środków przybliżył świadek M. B., składając zeznania w sprawie Sądu Okręgowego w Łomży sygn. akt I C 646/11 – k. 127v-128v. Wskazał on, że w przypadku, gdy na koniec roku wystąpiła nadwyżka środków to podwyższano cenę mleka za ostatni miesiąc lub dwa ostatnie miesiące danego roku. Świadek wskazał wprawdzie na element premiowania lojalności rolników jednak z jego dalszych zeznań oraz z samej konstrukcji dopłaty (w zależności od czasu dostarczania mleka w danym roku) wynika, że w rzeczywistości chodziło o premiowanie tych rolników, którzy przyczynili się swoimi dostawami do wypracowania przez Spółdzielnię wysokiego zysku. W związku z tym, że powód dostarczał mleko przez cały rok (w tym w okresie wypowiedzenia), realizując zasadę równości, Spółdzielnia miała obowiązek wyrównania ceny dostarczonego przez niego mleka stosownie do jego ilości. Postanowienie, zgodnie z którym dopłata nie przysługuje w okresie wypowiedzenia, narusza zasadę równości, bowiem nie opiera się na wskazanym wyżej kryterium.

Nie zmienia postaci rzeczy to, że w poprzednich latach (w 2006 i 2009 r.) pozwana praktykowała pozbawianie „premi” osoby pozostające w okresie wypowiedzenia. Praktyka nie sanuje bowiem działań nieprawidłowych. Nie może mieć również znaczenia to, że powód nie kwestionował takich działań Spółdzielni, w sytuacji, gdy go wówczas zupełnie nie dotyczyły.

W związku z powyższym, mając na uwadze niekwestionowaną ilość dostarczonego przez powoda mleka, należna mu zapłata z tytułu przedmiotowych dopłat kształtowała się następująco: za październik – 7.973,53 zł (18.003 l x 0,43 zł + VAT), za listopad – 7.807,88 zł (17.629 x 0,43 zł + VAT), za grudzień – 12.155,19 zł (18.732 x 0,63 + VAT). Łącznie 27.936,60 zł. Należy zauważyć, iż żądane przez powoda kwoty, określone w pozwie odpowiednio na: 7.889,99 zł, 7.793,26 zł, 11.879,86 zł, łącznie: 27.563,11 zł, różnią się od powyższej wyliczonych kwot, jednakże mieszczą się one w tych kwotach. Z uwagi na to, iż Sąd jest związany żądaniem (art. 321 § 1 k.p.c.), nie mógł zasądzić ponad żądanie powoda. Dlatego też Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 27.563,11 zł wraz z odsetkami ustawowymi: od kwoty 7.889,99 zł od dnia 1 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty, od kwoty 7.793,26 zł od dnia 31 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty, od kwoty 11.879,86 zł od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia zapłaty.

Odnośnie daty początkowej biegu odsetek, należy wskazać, iż zgodnie z § 2 pkt 5 umowy zapłata za sprzedane mleko miała odbywać się za okresy miesięczne, w terminie do 30 dni od zakończenia miesiąca rozliczeniowego, w którym zrealizowane były dostawy. Termin płatności został zatem zastrzeżony na korzyść dłużnika, który tym samym nie może popaść w opóźnienie spełniając świadczenie w ostatnim dniu terminu. Wcześniejsza zapłata części należności nie powoduje wymagalności części pozostałej. W przypadku należności za październik 2010 r. termin płatności upływał 30 listopada; za listopad - 30 grudnia, a za grudzień - 30 stycznia. Stąd też odsetki od dalszej części należnego wynagrodzenia za poszczególne miesiące należało ustalić od dnia następnego, przy uwzględnieniu żądania powoda tj. odpowiednio od: 1 grudnia 2010 r., 31 grudnia 2010 r. i 1 lutego 2011 r.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 1 a) sentencji.

W konsekwencji powyższego, z uwagi na wynik procesu (wygraną powoda), zmiany wymagało również rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w przedmiocie kosztów procesu za pierwszą instancję. Dlatego też Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., orzekł jak w pkt 1 b) sentencji wyroku.

O kosztach procesu zarówno za pierwszą, jak i drugą instancję (pkt 2 sentencji wyroku) orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.

Na koszty procesu, poniesione przez powoda w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, złożyła się opłata od pozwu (1.379 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika powoda ustalone w kwocie minimalnej (2.400 zł) - na podstawie z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U.2013.490 t.j.) wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

Na koszty procesu, poniesione przez powoda w postępowaniu apelacyjnym, złożyła się opłata od apelacji (1.379 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika powoda ustalone w kwocie minimalnej (1.200 zł) - na podstawie z § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, a także uzasadnione wydatki tego pełnomocnika w postaci kosztów dojazdu na rozprawę (trasa B. i Ł. – B.) w wysokości wskazanej w spisie kosztów (k. 261 – 0,8358 zł x 160 km = 134 zł).